

Teveşsül

Dr. Abdulkerim Biazar Şirazi

Özet

Son zamanlarda, Peygamber (s.a.a) Ehlibeyt (a.s) ve salih evliyalara teveşsül hakkında Müslümanlar arasında şiddetli ayrılıklar meydana gelmiştir. Öyle ki teveşsüle karşı çıkanlar, teveşsülü kabul edenleri şirkle itham etmiş, teveşsülü kabul edenler ise onları, Peygamber ve pak Ehlibeyti'ne düşmanlıkla suçlamıştır. Sonuç, her iki tarafta meydana gelen şiddetli taassup nedeniyle yabancıların İslâm ülkelerine tasallutu olmuştur. Burada teveşsül konusu ve niteliği tenkit ve incelenmeye çalışılmıştır.

Teveşsülün Tanımı

Teveşsül sözlükte yaklaşma ve bir şeyin vesilesiyle maksuda ulaşabilme anlamına gelir. "vesele ilallah" yani "yaptığı bir işle Allah'a yaklaştı" ve "vasıl", Allah'ı isteyen, O'na rağbet eden anlamına gelir.¹

Alusi Bağdadi'ye göre "vesile", "feile" vezninden olup kendisine teveşsül edilerek, Allah'a yaklaşma talebidir. İtaat ve günahların terkiyle "vesele ila keza" yani bir şeyle ona yaklaşmak istedi.

Maide suresi 35. ayette söylenildiği gibi "ittegullah" günahları terk emridir. Dolayısıyla sonrasında gelen cümle "ibtegu ileyhi'l-vesile" de itaat emridir.²

Rağıp İsfahani ve Allame Seyid Muhammed Hüseyin Tabatabai'ye göre "el-vesile", rağbet gören bir şeye ulaşmaktır. Allah'a vesile kılmanın hakikati, O'nun yoluna riayet ederek ilim ve ibadetle şeriat yolunu katetmektir. Bu vesile Allah ile kul arasında manevi irtibatır. Hadiste

¹ Lisanu'l-Arap ve esasu'l-Belağa ve tertibu'l-Gamusi'l-Muhit, "vesele" maddesi.

² "Ey iman edenler! Allah'a (ittegullah) karşı gelmekten sakının ve (ibtegu ileyhi'l-vesile) O'na yaklaşmaya vesile arayın ve O'nun yolunda cihad edin ki kurtuluşa eresiniz." Alusi, Ruhul-Meani, c. 6, s. 124-128.

Son zamanlarda, Peygamber (s.a.a.) Ehlibeyt (a.s) ve salih evliyalara tevessül hakkında Müslümanlar arasında şiddetli ayrılıklar meydana gelmiştir. Öyle ki tevessüle karşı çıkanlar, tevessülü kabul edenleri şirkle itham etmiş, tevessülü kabul edenler ise onları, Peygamber ve pak Ehlibeyti'ne düşmanlıkla suçlamıştır.

“el-vesile”, cennette sadece bir kişiye ihtisas edilen bir makama itlak olunur.

Peygamber (s.a.a), bu makamın ona ait olması için ümmetinden, dua etmelerini istemiştir:

“Cennette bir makam olan bu vesilenin bana verilmesi için dua edin.”³

Peygamberlere ve Evliyalara Onlar Hayattayken Tevessül Etmek

İbn Abdulvahhab ve diğer selefi âlimlere göre mahlûktan yardım istemek, insanın saşlarda veya kudretlerinin yettiği şeylerde yardım istediği gibi güç ve kudretleri dâhilinde caizdir.⁴

Alusi'ye göre mahlûktan yardım dilemek, onu vesile kılmak, ondan dua istemek hiç şüphesiz caizdir. Tevessül edilen şahıs hayatta ise, tevessül eden şahıstan daha üstün olmasına gerek yoktur. Peygamber'in bazı ashabına buyurduğu gibi: “*Bana dua etmeyi unutma kardeşim.*”

Fakat tevessül edilen hayatta değilse, ondan dua istemek caiz değildir. Evet, Peygamber'in kabri başında dua etmek caizdir. Öyle ki ashap, kibleye dönerek Allah'a dua ediyorlardı.

Vefatından Sonra Peygamber'e Tevessül

İslâm âlimleri, vefatından sonra Peygamber'e tevessülün meşru olması ve “Allah'ım! Peygamber'inin makamı ve hakkı için senden istiyorum” demenin sahih olup olmadığında ihtilaf etmişlerdir. Bu konu hakkında üç görüş vardır.

1- Caiz Olduğu Görüşü

İmamiye, Şafii, Maliki fakihlerinin hepsi ve Hanefi mezhebinin müteahhirleri (son dönem âlimleri) ve Hanbeli mezheplerinden birisi, Peygamber hayattayken veya vefatından sonra bu tür tevessülün caiz olduğunu kabul ederler.⁵

³ Mecmeu'l-Beyan, Tabersi, bölüm 6, s. 86 ve Sahih-i Müslim, c. 1, s. 289.

⁴ Risale-i İbni Abdulvahhab Berai, Şeyh Cafer Necefi, Nida-yi Vahdet kitabından nakille, s. 257 ve Şerhu'l-Mevahib, c. 8, s. 304, Hakikatu't-Tevessül ve'l-Vesile, Musa Muhammed Ali, s. 38 ve et-Tevessül ve en-vaihi ve ahkamihi, el-Bani, s. 51.

⁵ Şerhu'l-Mevahib, c. 6, s. 304 ve el-Mecmu, c. 8, s. 274, İbni Abidin, c. 5, s. 254, el-Fetavayü'l-Hindiyye, c. 1, s. 266 ve c. 5, s. 318 ve Fethu'l-Kadir, c. 8, s. 497-498 ve el-Futuhatu'r-Rabbaniyye ala'l-Azkari'n-Nuriye, c. 5, s. 36.

Abbasi halifesi Mansur, Maliki mezhebinin İmam Malik'e şöyle sordu: "Acaba Allah'ın Peygamber'ine mi (s.a.a) dönüp dua edeyim yoksa kibleye dönerek mi?"

Malik şöyle dedi: "Neden Allah'ın Peygamber'inden yüz çeviriyorsun? Hâlbuki o, kıyamette, senin ve baban Hz. Âdem'in (a.s) Allah'la olan vesilesidir. Ona dön ve ondan şefaata iste."⁶

Nevevi, Peygamber'i (s.a.a) ziyaret adabının beyanında şöyle yazıyor: "Ziyaretçi, Resulullah'a (s.a.a) dönerek ona tevessül etmeli ve onun vesilesiyle Allah'tan şefaata dilemeli. Bir Arap'ın Peygamber kabri başına gelerek şöyle dediği gibi: Selam olsun sana ey Allah'ın Resülü, Allah'ın Kur'an'da şöyle buyurduğunu işittim:

'Onlar da nefislerine zulmettikleri vakit sana gelerek Allah'ın, kendilerini affetmesini isteselerdi, Peygamber de onların affını dileyseydi elbette Allah'ın tövbeleri kabul edici rahîm olduğunu görür, anarlardı.'⁷

Daha sonra şöyle dedi: Şimdi günahlarımın bağışlanması için geldim ve seni Allah katında şefaata ve vesile karar kıldım."⁸

Hanbeli olan İbn Kudame, el-Muğni'de Peygamber'i ziyaret adabında şöyle yazıyor: "Kabrin yanına giderek şöyle söylüyorsun: Günahlarımdan tevbe ederek sana geldim ve seni, Allah katında vesile ve şefaata karar kıldım."⁹

Şafii olan Gazali'de, İhya-i Ulum kitabında bir bölümü Peygamber'in (s.a.a) ziyaret adabına ayırarak Allah'a tevbe ve dönüş için onu, kabrinde vesile ve şefaata karar kılıyor. Yüzü kabre dönük bir halde Allah'ı Peygamber'in hakkına ve makamına and veriyor: "Allah'ım sen şöyle buyurdun:

'Onlar da nefislerine zulmettikleri vakit sana gelerek Allah'ın, kendilerini affetmesini isteselerdi, Peygamber de onların affını dileyseydi elbette Allah'ın tövbeleri kabul edici rahîm olduğunu görür, anarlardı.'

Ve ayrıca şöyle yazıyor: "Her gün Baki'ye gitmesi, Peygamber'e selam verdikten sonra, Hasan b. Ali, Hüseyin b. Ali, Muhammed b. Ali ve Cafer b. Muhammed'i (a.s) ziyaret etmesi ve Fatıma (s.a) namaz kılması müstehaptır."¹⁰

2- Tevessülün Mekruh Olduğu Görüşü

Ebu Yusuf, üstadı Ebu Hanife'nin şöyle dediğini rivayet eder: "İnsanın Allah'ı, Allah'tan başka (isimleri ve sıfatları) bir şeyle çağırması uygun değildir. Çünkü Allah şöyle buyuruyor:

⁶ Şerhu'l-Mevahib, c. 8, s. 304-305 ve Vefau'l-Vefad, c. 4, s. 1371 ve el-Kavanini'l-Fıkhiyye, s. 148 ve Şerhu ebi'l-Hasan ala risaleti'l-Kayrani, c. 12, s. 478.

⁷ Nisa, 64.

⁸ el-Mecmu, c. 8, s. 274, Feyzu'l-Kadir, c. 2, s. 134, İnetu't-Talibin, s. 315.

⁹ el-Muğni maa's-Şerh, c. 3, s. 258 ve eş-Şerhu'l-Kebir maa'l-Muğni, c. 3, s. 494.

¹⁰ Ebu Hamid Muhammed Gazali (vefat, 505) İhyau Ulumi'd-Din, c. 1, s. 258-261.

‘Güzel adlar, Allah’ındır, o adlarla dua edin.’¹¹

Peygamber ve evliyanın makamına tevessül hakkında Ebu Hanife, Ebu Yusuf ve Muhammed Şeybani mekruh olduğunu söylerler. Çünkü hiç kimsenin Allah üzerinde hakkı yoktur ve Allah, istediğini rahmetine dâhil eder.

İbn Abidin şöyle söylüyor: “Mahlûkatın Allah üzerinde zorunlu bir hakkı yoktur. Fakat Allah, fazlıyla halk için hak karar kılmıştır. Bu yüzden tevessül duasının adabında şöyle buyuruyor: Allah’ım senden isteyenlerin hakkı için istiyorum.”¹²

Hanefi kitaplarında da yukarıdaki rivayetten başka, Peygamber’i vesile kılarak Allah’a tevessül hakkında “hakkı için” kelimesi dışında, Ebu Hanife ve öğrencilerine ait hiçbir görüşe rastlanmamıştır.¹³

Sonraki bölümde muasır Hanefi âlimlerinin, Peygamber’e tevessülün cevazı ile ilgili fetvalarını gözden geçireceğiz. Seyyid Muhammed Alusi Bağdadi, üstadı İbn Abdusselam’dan şöyle naklediyor: “Allah’ı, Peygamber’ine and vermek caizdir. Çünkü o, âdemoğullarının efendisidir. Tirmizi ve Ahmed b. Hanbel, Osman b. Huneyf’ten hasen ve sahih olan şöyle bir hadis nakleder: Âma bir şahıs Peygamber’in yanına gelerek, gözlerimi iyileştirmesi için Allah’a dua et, der. Peygamber şöyle buyurur:

“Abdest al ve şu duayı oku: Allah’ım senden isiyorum, rahmet Peygamber’i olan Peygamber’ini vesile kılarak sana yöneldim, dileğimi ve hacetimi ver. Allah’ım onun şefaatinde hakkımda kabul et.”

Üstat Alusi Bağdadi’ye göre hayattayken veya vefat ettikten sonra Peygamber’in makamına tevessülün bir sakıncası yoktur. Çünkü makam, Hak Teâla’nın sıfatlarına dönen bir manadır.

İslâm Ülkelerinden 75 Âlimin Peygamber ve Evliyaya Tevessülün Caiz Olmasıyla İlgili Fetvaları

Şeyh Halil Seharenpuri, el-Muhned ale’l-Mufenned adlı kitabında, değişik İslâm ülkelerinden 75 Ehlistünnet âliminin, Peygamber’in (s.a.a) kabrine tevessül etmenin caiz olduğu hakkındaki fetvalarını toplamıştır.

Özet olarak şöyledir:

“Bize ve büyüklermize göre Seyyidu’l-Mürselin’in (s.a.a) kabrini ziyaret etmek, en büyük yakınlıklardan, en önemli sevaplardan ve yüksek derecelere ulaşmak için en büyük vesilelerdendir. Hatta farz derecesine yakındır. Ona ulaşmak, zorluk, meşakkat gerektirse, can ve malı feda etmekten başka çare olmasa dahi farz derecesine yakın bir desturdur. Dualarda, hayattayken veya vefatlarından sonra Enbiya, evliya, salihler, şehitler ve sadıklara

¹¹ Araf, 180.

¹² el-Mevsuetu’l-Fıkhiye, c. 14, s. 166.

¹³ Age, bölüm 14, s. 160.

Peygamber (s.a.a) ve İmamların, ilahi şeriatin somut olguları ve güzel ahlak örnekleri oldukları açıktır. Onlara itaat, Allah'a yakınlaşma vesilesi olacaktır. Aynı şekilde Şia fakihlerine göre şerî hükümlerin uygulanması da Allah'a yakınlaşma vesilesidir.

tevessül şöyle söylenildiği takdirde caiz olur: 'Allah'ım senden, falanca'yı vesile kılarak istiyorum, dileğimi yerine getir ve hacetimi ver.'¹⁴ Veya buna benzer...

Büyük İmamiye Âlimlerinin Tevessül Hakkındaki Görüşü

Şeyh Tusi, Tabersi, Allame Tabatabai ve İmam Humeyni (r.a) gibi büyük Şia âlimlerine göre vesile, iman, Peygamber'e sevgi ve itaat ve onun duası anlamına gelir.

Allame Tabatabai şöyle yazıyor: "Onu vesileyle arayın' ayetinde geçen 'el-vesile', ubudiyet hakikatının gerçekleşmesi için Hak Teâla'ya muhtaç ve mütevazı bir şekilde yönelmektir ki bu irtibatın gerekliliği ilim ve ameldir."¹⁵

Ali b. Kummi'ye mensup olan tefsirde şöyle rivayet edilmiştir. "Onu vesileyle arayın' ayeti, 'İmamı vesile kılarak Allah'a yaklaşın' anlamına gelir." Allame'ye göre maksat, itaattir. Yani imama itaatle Allah'a yaklaşın.¹⁶

Peygamber (s.a.a) ve İmamların, ilahi şeriatin somut olguları ve güzel ahlak örnekleri oldukları açıktır. Onlara itaat, Allah'a yakınlaşma vesilesi olacaktır. Aynı şekilde Şia fakihlerine göre şerî hükümlerin uygulanması da Allah'a yakınlaşma vesilesidir. Bu yüzden Şeyh Hürr Amuli, Ayetullah Seyyid Ebu'l-Hasan İsfahani ve İmam Humeyni gibi Şia'nın büyük fakihlerinden bazıları fikhî ve ameli ilmihallerini, Vesailu'ş-Şia, Vesiletu'n-Necat ve Tahriru'l-Vesile olarak isimlendirmişlerdir.

Kendi ilmihal kitaplarını Vesiletu'n-Necat olarak adlandıran âlimlerin sayısı kırkı aşkındır.¹⁷

Başka bir vesile de, uygulamalı Kur'an ve güzel ahlak örneği olan Peygamber (s.a.a) ve onun sünnetinin devam ettiricisi olan itretidir.

¹⁴ Şeyh Halil Ahmet Seharenpuri, Akaid-i Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat der Redd-i Vahhabiyyet ve Bidat, A - durrahman Serbazi Farsça tercümesi, 1370 yılı baskısı, s. 86.

¹⁵ Allame Tabatabai, el-Mizan, c. 6, s. 328-332.

¹⁶ Age.

¹⁷ Allame Şeyh Ağa Bozorg Tehrani, ez-Zerie, c. 25, s. 69-92.

Şii ve Sünni'nin ittifak ettiği hadis gereğince Allah'ın kitabı ve itret, Peygamber'in (s.a.a) iki büyük emanetidir. Halk, bu ikisinin vesilesiyle ilahi hüküm ve emirlere ve güzel örneklerle ulaşarak Allah'a daha yakın olacaklardır. Bunlara itaat, güzel ameller, Kur'an'a ve güzel örneklerle tabi olarak, Kur'an, Peygamber veya itretin şefaatine layık olacaklardır. Bu manayı, Allame'nin el-Mizan'ının 1. cildinde müşahade etmek mümkündür.

O şöyle yazıyor: “İstedikleri kemale ulaşmak için hiçbir liyakati olmayan şahıslar, okuma yazması olmadığı halde bilgelerin bilgisi olmak isteyen gibidir. Hâlbuki ne okuma yazması vardır ve ne de şefaata edenle irtibatı. Veya sahibine itaat etmek istemeyen, isyan ederken şefaatinin de uman bir köle gibidir. Bu iki örnekte şefaatin hiçbir faydası yoktur. Çünkü şefaata, müstakil bir sebep değil, sebebi tamamlamak içindir. Birincisini bilgelerin bilgisi, ikincisini de isyan halindeyken sahibine yaklaştırmaz.”¹⁸

Evet, Kur'an'da açıkça yazıldığı gibi eğer bir şahıs, sorumlu olduğu hükümlere amel etmez, Peygamber ve İmamlara itaatle liyakat kazanmazsa, Hz. İbrahim'in babası ve şefaata eden de Hz. İbrahim ve Peygamber dahi olsa istiğfar ve şefaatin ona bir faydası olmayacaktır.

”Onlar için, bağışlanma dilesen de dilemesen de birdir; Allah onları bağışlamayacaktır. Doğrusu Allah, yoldan çıkmış milleti doğru yola erdirmez.”¹⁹

Ehlisünnet'in Tanınmış Şairlerinin 14 Masuma Tevessülü

İbn Teymiyye ve Abdulvahhab'dan öncesine kadar tevessülün manası Allah, Peygamber ve Ehlibeytin makamlarına and vermektir ve bu Ehlisünnet arasında tamamıyla normal ve güzel bir olaydır.

Bu bölümde, Ehlisünnet'in tanınmış şairlerinin 14 Masuma tevessül hakkında söyledikleri şiir örneklerini gözden geçiriyoruz:

1- Şeyh Ecel Se'di Şafii âlimlerindendir. Şiirinde Hz. Fatımatu'z-Zehra'nın (s.a) evlatlarını vesile kıyor.

- Allah'ım, Fatıma evlatlarının hakkı için
- Akibetimin imanla sonuçlanması için
- Eğer isteğimi reddedersen ya da kabul
- Ben ve elim, Resul ailesinin eteğinde

2- Hacevi Kirmani, 14 Masumun makamını vesile kıyor:

- Ya Rabbi “lev keşife” çimenlerinin hakkı için
- Ya Rabbi kuruyan dudakların sulanan çiçekleri hakkı için

¹⁸ Tefsiru'l-Mizan, Allame Seyyid Muhammed Hüseyin Tabatabai, Beyrut, Daru'l-A'lemi, c. 11, s. 15.

¹⁹ Münafikun, 6.

- Ya Rabbi büyük eşik Ali'nin hakkı için
- Ya Rabbi hidayet hazinesinin mahzeni hakkı için
- Ya Rabbi güneş olan Cafer Sadık hakkı için
- Ya Rabbi kelim olan Musa Kazım hakkı için
- Ya Rabbi hadi olan ve çarkı... Mehdi hakkı için

3- Senai

- Rabbim, Resulün, Ali'nin, Hüseyin'in, Hasan'ın, Betül'ün pak canı hürmetine
- Yüreğimizi heva ve hevesten kurtar, kendinden başkasına çevirme

4- Mevlana Halit Nakşibendi Şafilere büyük âlimlerindendir. İmam Rıza'nın (a.s) ziyaretine müşerref olur ve maruf şairinde 14 Masuma tevessül eder.

- Canımız, "levlak" makamının şahı için ki kalan ulu'l-azm şahlarının komutanıdır.
- O zaman, hakkıyla o, zaman sayfalarında hüner defterinde Hayber kapılarından bir kapıdır.
- Artık onun ismet nuruyla ki adı, dilin anahtarı ve hünerli yiğitleri hayrete düşürendir.
- O zaman zehirle yanan sinesine, henüz âlemin iki gözü mateminde nemlidir.
- Birde kanı haksız dökülen Kerbela'nın sultanına ki onun kanıyla bütün kanlar kırmızıdır.
- Ve o zaman siyasetinde uyguladığı adalet, bazen bir aslan, bazen de bir anneden daha iyidir.
- Halid'e rahmet etki o, bu beyit gibi mahşer günününün zemzemelerinden korkarak titremedidir.
- Şefaata ve vesilenin kabulüne ve isteğin geri çevrilmemesine sebep olan kâmil muhabbet gibidir. "Allah'ım! Seni, Peygamber'inin makam ve menziletine and veriyorum haccetimi ver." Cümlesinin manası şudur: "Allah'ım! Peygamber'ine olan muhabbetini, haccetimin verilmesi için vesile karar kılıyorum."

3- Tevessülün Caiz Olmadığı Görüşü

Takiyuddin İbn Teymiyye ve Hanbeli müteahhirlerinden bazılarının göre Peygamber'in (a.s) kendisine tevessül caiz değildir. Tevessülün üç tane manası vardır ki onların iki tanesi, İslâm âlimlerinin ittifakıyla sahihtir.

İbn Teymiyye'ye göre tevessülün bu iki manasını inkâr eden kâfir ve mürtedir.

1- Peygamber'e iman ve muhabbet anlamına gelen tevessül: Örneğin, şöyle söylediklerimiz zaman "Allah'ım, senden Peygamber'in Muhammed (s.a.a) hürmetine istiyorum." Maksat şu olmalıdır, "Allah'ım senden, Peygamber'ine olan muhabbet ve iman hakkı için istiyorum." **"Onu vesileyle arayın"** ayetinin manası ise, Allah'a ve elçisine itaatle Allah'a yakınlaşmaktır. Çünkü Resule itaat eden, Allah'a itaat etmiştir. Bu mana, bütün

âlimlere göre caizdir. Hatta İbn Teymiyye, güzel bir amel olarak kabul etmiş ve onu bazı sahabe, tabiin, Ahmed b. Hanbel ve diğerlerinden nakletmiştir.²⁰

2- Tevessül, dua ve Peygamber'in şefaati anlamında ki buna benzer bir duayı ikinci halife de yapmıştır: "Allah'ım biz, kuraklıkla karşılaştığımızda sana, Peygamber'ini vesile kılardık. Şimdi Peygamberimizin amcasını vesile kılıyoruz. Öyleyse bize yağmur gönder." Kastedilen, onun dua ve şefaattir.

3- Tevessül, Allah'ı Peygamber'ine and vermek anlamındadır. Bu tevessülü, ashap, ne Peygamber hayattayken ve ne de Peygamber'in vefatından sonra yapmışlardır. Ebu Hanife şöyle diyordu: "Hiç kimse 'Senden Peygamber'inin hakkı için istiyorum.' demesin."²¹

İbni Teymiyyenin Görüşünün Tenkiti

Birincisi, ashabin hiçbir zaman böyle dua etmedikleri iddiası onun kendi yorumudur. İkinci Halifenin, "Sana Peygamber'ini vesile kılardık"tan kastının, Peygamber'in hakkı veya kendisi olmadığı nereden bellidir? Aynı şekilde Ehlisünnet âlimlerinin birçoğu bu şekilde görüş belirtmişlerdir ve ibarelerinin zahiri, Peygamber'in kendisini çağırıştır.

İkincisi, faraza hiçbir sahabe, Peygamber hakkı için tevessül etmemiş ve hatta bazı sahabeler bu ameli açıkça menetmiş olsalar dahi bu, tevessülün haram olduğu anlamına gelmez. Bazı fakihlerin dışında ashabin görüşü, Peygamber'den nakletmedikleri sürece hüccet kabul edilmez.

Tevessülün Caiz Olmadığına Dair Selefilerin Delilleri

1-Tevessül Edilmemesi

Sahabe, Peygamber'in vefatından sonra tevessül etmiyorlardı. İbn Teymiyye Kaide-i Delile'de, Abdulvahhab Keşf-i Şübehat'ta ve Seyyid Muhammed Reşit Rıza Tefsiru'l-Menar'da şöyle söylüyor: "Sahabe, Peygamber hayattayken ona tevessül ediyorlardı fakat vefatından sonra hiçbir zaman tevessül etmediler. Aksine dua etmek için Peygamber'in kabri başında duranları bundan menediyorlardı. O halde nasıl olurda kendileri tevessül edebilirlerdi."

Tenkit ve İnceleme

Öncelikle eskiler, hem sahabe hem de tabiin, hayatında da vefatından sonra da Peygamber'e tevessülü inkâr etmemişlerdir. Aksine hatta Ehlisünnet rivayetlerinde bulunmaktadır ki Hz. Âdem, Peygamber dünyaya gelmeden tevbesinin kabulü için ona şu şekilde tevessül etmiştir.

²⁰ İbni Teymiyye, Kaidetun Celile fi Tevessül'i ve'l-Vesile, s. 63-64-98 el-Mevsuetu'l-Fikhiyyeti'l-Kuveytiyye'den naklen.

²¹ Seyyid Muhammed Reşid Rıza, el-Menar, c. 6, s. 369-377.

“Allah’ım, Muhammed (s.a.a) hakkı için günahlarımı bağışlamamı diliyorum.”²²

İkincisi, Beyhaki, İbn Ebi Şeybe ve aynı şekilde Ahmed b. Zeyni Dehlan, Hülasatu’l-Kelam kitabında sahih bir hadisle şöyle nakleder:

“Halife Ömer’in hilafeti zamanında halk kuraklıkla karşı karşıya kalır. Bilal b. Heres, Peygamber’in kabri başına giderek şöyle der: ‘Ya Resulallah, ümmetin için Allah’tan yağmur iste çünkü hepsi helaketin eşiğindedir.’ Resulullah onun rüyasına gelir ve şöyle bu yurur: ‘Yağmur yağacak.’”

Osman’ın hilafeti zamanında bir şahıs, kendi hacetini Osman b. Huneyf’e söyler, Osman b. Huneyf ona şöyle söyler:

“Abdest al, camide namaz kıl ve namazdan sonra şöyle söyle: ‘Rabbim, rahmet Peygamber’i olan Peygamberimizi vesile kılarak senden istiyorum. Ey Muhammed, ben seni vesile kılarak sana yüz çevirdim ve senden hacetimi vermeni diliyorum.’ O şahıs, bu şekilde tevessül etti ve haceti yerine geldi.”²³

2- İmam Ebu Hanife’nin Görüşüne Temessük

İbn Teymiyye şöyle söylüyor: “Mahlûkata and vermek haramdır. Bu Ebu Hanife’nin mezhebine göre de böyledir.”²⁴

Tenkrit ve İnceleme

Hanefilerin imamı Ebu Hanife’nin görüşüne yapılan istidlal iki yönden sorunludur. Birincisi Ebu Hanife, mekruh olduğunu söylemiştir. Ebu Hasan Kaduri, Kerhi şerhinde bu görüşü “el-kerahet” babında getirmiştir. Ebu Yusuf, üstadı Ebu Hanife’nin şöyle söylediğini naklediyor: “Allah’ı, Allah’tan başkasıyla çağırmak doğru değildir.” O, falancanın hakkı için demekten hoşlanmazdı. İkincisi, Ebu Hanife’nin deliline dikkat ettiğimiz zaman onun “mahlûkun, halikin boynunda hakkı yoktur” gibi bir akli delil getirdiğini görüyoruz²⁵

Bu mana, hakkın külli olarak reddi anlamına gelmez. Çünkü Allah, Peygamber ve inanların haklarını kendi sorumluluğuna almış ve Kur’an’da şöyle buyurmuştur:

“Sonra peygamberlerimizi ve inananları böylece kurtarırız biz ve inananları kurtarmak, bir hakur bize.”²⁶

²² Beyhaki, Delailü’n-Nübüvve, c. 55, s. 489, Daru’l-Kutubi İlmiyye baskısı, el-Müessesetu’l-Fıkhiyyeti’l-Kuveytiyye’den naklederek, c. 24; el-Müstedrek, c. 2, s. 615 ve Suyuti, ed-Durru’l-Mensur, c. 1, s. 246 ve İbni Teymiyye, el-Fetava, c. 1, s. 150.

²³ Tebarani, el-Mucemu’l-Sağir, c. 1, s. 183, Mektebetu’l-Selefiyye baskısı, el-Mevsuatu’l-Fıkhiyyeti’l-Kuveytiyye’den naklederek, c. 24.

²⁴ el-Mevsuatu’l-Fıkhiyyeti’l-Kuveytiyye, c. 7, s. 263 ve Kaidetu’l-Celile, s. 51.

²⁵ Allame Seyyid Muhammed Hasan Musevi, Kitab ve Sunnet, Nidayi Vahdet, s. 260-261.

²⁶ Yunus, 103.

İbn Abidin gibi Hanefilere mensup olanlar, bu hakkı kabul etmiş fakat yine de şöyle demişlerdir: “Halkın, Allah’a karşı zorunlu hakkı yoktur.”²⁷ Bu görüş Hanefi mezhebinin genel bir görüşü dahi olsa, sadece Hanefi fıkhına tabi olanları kapsar ve bu, diğer mezhep taraftarlarına zorla kabul ettirilemez.

3- “Artık orada Allah’la beraber hiçbir kimseyi çağırmayın.” Ayetine Temessük

Seyyid Muhammed Reşit Rıza gibi selefilerin, Peygamber’in vefatından sonra ona tevessül etmenin caiz olmadığına dair bir başka delili de şudur ki: Allah’a yakınlaşma vesilesi, Allah’ın halk için karar kıldığı iman, amel ve dua gibi şeyler olmalıdır. Orta çağda Peygamber ve takvalı şahıslara tevessül olağandı. Onları, Allah vesileleri olarak adlandırmışlardı. Onları, Allah’la aralarında vesile karar kılıyor ve kabirleri yanında hacetlerini onlardan istiyorlardı. Hâlbuki dua ibadettir. Allah Kur’an’da şöyle buyuruyor:

”Artık orada Allah’la beraber hiçbir kimseyi çağırmayın.”²⁸ “Allah’tan başka çağırıklarınızın hepsi de sizin gibi kuldur.”²⁹

Tenkrit ve İnceleme

Bu sorunun cevabında şunu bilmeliyiz ki her dua ibadet değildir. Ruhun ibadet olması nasıl mümkün olabilir. Çünkü dua, davet kökünden gelir ve Kur’an’ın birçok yerinde zikredilmiştir.

”...oğullarımızı çağıralım”³⁰ “Aranızda, birbirinizi çağırduğunuz gibi Peygamber’i çağırmayın.”³¹

Bu yüzden dua, birçok ayette nida (seslenmek/çağırarak) manasına gelir. Doğal olarak her nida dua ve her dua da ibadet değildir. Aksine dua, ibadetin ahkâmına sahip olduğu, Allah’ın mabutluğuna ikrar, huzu ve huşu olduğu zaman ibadettir. Bunun Peygamber ve İmamlara tevessül, teberrük ve onlardan yardım istemekle ilgisi yoktur. Rivayette gelen, ”Dua ibadettir.” cümlesi, Allah’a dua etmenin ibadet olduğudur. Her duanın ibadet olduğu anlamına gelmez.³²

4-“Onları çağırırsanız çağırışımızı duymazlar.” Ayetine Temessük

Seyyid Muhammed Reşit Rıza gibi selefilerin, temessük ettiği ayetlerden bir diğeri de Nur suresindeki şu ayettir:

²⁷ el-Mevsuetu’l-Fıkhıyyeti’l-Kuveytiyye, c. 14, s. 160.

²⁸ Cin, 18.

²⁹ Araf, 194.

³⁰ Âl-i İmran, 61.

³¹ Nur, 63.

³² Menavi, el-Feyz, c. 3, s. 540 ve Hasan b. Ali es-Sakkaf, et-Tendid bimen Adedi’t-Tevhid, s. 30-40.

Reşit Rıza'nın Tefsiru'l-Menar'da, kendisinin ifade ettiği gibi, tevessül edenler, ev sahibinden bazı ihtiyaçlarını isteyen misafir gibidirler. Bazen ev sahibinden bazen de ev halkını veya onları misafirliğe getiren ev sahibinin dostlarını vesile kılarak bir şeyler ister ve her şeyi ev sahibinin lütfu bilirler.

“Allah’ı bırakıp da ibadet ettikleriniz, bir çekirdek zarına bile hükmedemezler. Eğer onları çağırırsanız, çağırınızı duymazlar. Duysalar bile çağırınıza karşılık veremezler. Kıyamet günü de sizin ortak koştuğunuzu inkâr ederler. Bunları sana hiç kimse, hakıyla haberdar olan (Allah) gibi haber veremez.”³³

Tenkrit ve İnceleme

Bu ayet, putlara tapan ve hacetlerini onlardan isteyen müşrikler hakkındadır. Allah buyuruyor ki, “Putlar bir hurma çekirdeğine dahi sahip değillerdir ve size hiçbir şey veremezler. Çağırduğunuz putlar duyamazlar çünkü cansız cisimlerdir. Faraza duysalar bile, size cevap veremezler çünkü dilleri yoktur.”³⁴

Bu ayetin de, Peygamber ve evliyaya tevessülle hiçbir alakası yoktur. Çünkü birincisi, putperestlerle, tevessül edenleri mukayese etmek yersizdir. Çünkü putperestler, hacetlerini Allah’tan değil putlardan istiyorlar fakat tevessül edenler hacetlerini Allah’tan istiyorlar ve Peygamber’i, Allah’ın elçisi olduğu için dualarının kabulünde vesile karar kılıyorlar.

Reşit Rıza’nın Tefsiru’l-Menar’da, kendisinin ifade ettiği gibi, tevessül edenler, ev sahibinden bazı ihtiyaçlarını isteyen misafir gibidirler. Bazen ev sahibinden bazen de ev halkını veya onları misafirliğe getiren ev sahibinin dostlarını vesile kılarak bir şeyler ister ve her şeyi ev sahibinin lütfu bilirler.³⁵

³³ Fatır, 13-14.

³⁴ Tefsir-i Celaleyn ve Envaru’t-Tenzil, Beyzavi, c. 2, s. 270.

³⁵ Tefsiru’l-Menar, c. 1, s. 59.

İkincisi, Allah'ın habibi olan Peygamber'i, Allah'a karşı olan putlarla mukayese etmek yanlış bir mukayesedir. Çünkü Abdulvahhab'ın kendi inancına göre dahi Peygamber, kabrinde canlıdır. Berzah yaşantısı, şehitlerin berzah yaşantısından daha yücedir. Selam verenlerin selamını یشitir.³⁶

5- “Allah'tan başka çağırdıklarımızın hepsi de sizin gibi kuldur.” Ayetine Temessük

İbn Teymiyye, İbn Abdulvahhab ve Seyyid Muhammed Reşit Rıza gibi seleflerin, ve-fatundan sonra Peygamber'e tevessülün caiz olmadığıyla ilgili beşinci dedilleri, Araf suresi 194. ayettir.

Tenkrit ve İnceleme

Bütün müfessirler bu ayeti, putları, yaratılışa ve âlemin idaresinde Allah'a şerik zanneden ve onlara ibadet eden putperestler hakkında olduğunu kabul eder. Bu amel, (tevessül) peygamberleri yaratılışa ve âlemin idaresinde hiçbir zaman Allah'a şerik bilmeyen ve onlara tapmayan kimseler hakkındadır. Aksine her gün defalarca Peygamber'in kul ve elçi olduğuna ”Eşhedu enne Muhammeden abduhu ve Resuluhu” diyerek şehadet ederler. Rahmet Peygamber'inin duaları Allah tarafından kabul edildiği için ondan, bize dua ve şefaet etmesini istiyoruz.

6- “Onlara, bizi yaklaştırsınlar diye ibadet ediyoruz.” Ayetine Temessük

Arabistan müftüsü Bin Baz, Ayetullah Vaizzade'ye cevabında şöyle söylüyor: “Putperestler de Allah'ın birliğine inanıyorlardı. Fakat putlara ibadet ederek şöyle söylüyorlardı: ‘Biz bunlara, bizi Allah'a yaklaştırsınlar diye ibadet ediyoruz.’ Bu, Allah'a ulaşmak için kabir ehline tevessül edenlerin amellerine benzer.”

Tenkrit ve İnceleme

Allame Tabatabai bu söze şöyle cevap veriyor: “Mezhep imamlarının nass ve açık hükümlerine ve Çin, Hindistan ve Japonya gibi ülkelerde yaşayan yüz milyonlarca putperesttin söylediğine göre putperestliğin metodu şu esasa dayanır: ‘Âlemin yaratılışı, hatta tap-tıkları ilahlar bile Allah'tandır. Fakat bizim idrak kabiliyetimiz olmadığı için bizi Allah'a yakınlaştırması ve şefaet etmeleri için melekler, cinler ve masumlar gibi ona yakın kullara ibadet ediyoruz.’ Onlara göre melekler, ev sahibinin evini yaptırmak için atadığı inşaatçılar, şefaet ise mimarı istemek gibidir. Fakat Kur'an'da Enbiya'ya tevessül -müstakil değil- şirk olarak tanıtılmamıştır. Müşriklerin eleştirilmesi, şefaet açısından değil Allah'tan gayısına ibadet ettikleri içindir.”

³⁶ İbni Abdulvahhab, Risaletu Keşfi's-Şübehat, er-Resul Yed'ukum'dan naklederek, s. 295.

7- “Ve ‘bunlar bizim Allah katında şefaathçilerimizdir’ derler.”

Ayetine Temessük

Bin Baz, Ayetullah Vaizzade'nin cevabında, tevessülün caiz olmadığı hakkında şu ayete temessük ediyor: ”Ve Allah’ı bırakırlar da kendilerine ne bir zarar, ne de bir fayda verebilecek şeylere taparlar ve ‘bunlar Allah katında şefaathçilerimizdir bizim’ derler.”³⁷

Tenkî ve İnceleme

Öncelikle bu ayetin, Allah’tan başkasına ibadet etmeyen Müslümanlarla alakası yoktur. İkincisi, söylenildiği gibi Peygamber’i çağırarak, ibadet olduğu için değil aksine dua ve şefaath istemek içindir. Üçüncüsü, Peygamber’i, **”ne bir zarar, ne de bir fayda verebilecek”** cümlesiyle özdeşleştirmek şaşırıktır.

Peygamber’e itaat etmek faydalı ve ona isyan etmek hem vefatından önce ve hem de vefatından sonra zararlı olduğu gibi onların dua ve şefaathı, liyakati olanlar için hem dünya ve hem de ahiretleri için etkilidir. Dördüncüsü, “Peygamber bizim şefaathçimizdir” diyen Müslümanların sözleriyle, müşriklerin, putları için söyledikleri “Onlar bizim şefaathçimiz” sözünü mukayese etmek yanlış bir mukayesedir. Çünkü Allah, açıkça onların kendi iddialarında yalan söylediklerini beyan ediyor.

“O’ndan başka mâbutlar kabul edenler, biz derler; onlara, ancak bizi Allah’a yakınlştırıp mânevi bir yakınlık derecesine ulaştırırsınlar diye tapıyoruz; şüphe yok ki Allah, ihtilafa düştükleri şeyler hakkında aralarında hükmeder; şüphe yok ki Allah, yalan söyleyen ve kâfirlikte ileri giden hiçbir kimseyi doğru yola sevk etmez.”³⁸

Evet, onlar yalan söylüyorlar, ne Allah’ı tanıyorlar, ne Allah’a secde ediyorlar ve ne de Allah’a iman etmişlerdir.

”Onlara, secde edin rahmana dendi mi, rahman da nedir derler, bize emrettiğine mi secde edeceğiz? Ve bu, ancak uzaklaşmalarını arttırır.”³⁹

Buna ek olarak, onlar, şefaathçilere tapıyorlardı. Müslümanlar hiçbir zaman şefaathçilere ibadet etmezler.

8- Ölüye Tevessül İçin Delil Olmaması

Selefilerin sekizinci delili şudur: Hayattayken Peygamber’e tevessülü bazı delillere dayanarak kabul ediyoruz fakat vefatından sonra delil olmadığı için kabul etmiyoruz.⁴⁰

³⁷ Yunus, 18.

³⁸ Zümer, 3.

³⁹ Furkan, 60.

⁴⁰ Risaletuna beyne’ş-Şeyheyn, s. 41.

Tenkrit ve İnceleme

Şam Üniversitesi üstatlarından Dr. Ramazan el-Buti'ye göre Peygamber'e ve onunla ilgili şeylere (eserlere) hayattayken veya vefatından sonra tevessül etmek caizdir. Çünkü Sahih-i Buhari'de Allah Resulünün Saçı babında ispatlandığı gibi onun eserlerine teberrük ve tevessül, -ister hayattayken ve ister vefatından sonra mutlak surette yaşamıyla sınırlı değildir. Canlı bir Peygamber'in mevcudatta zati bir etkisi mi var ki bu etkinin vefatından sonra da devam edip edemeyeceği hakkında tartışalım. Şüphesiz hiçbir Müslüman, zati etkiyi Allah'tan gayrısına nispet etmez.

Bu inancın aksine sahip olan birisi, bütün Müslümanların ittifakıyla kâfirdir. Bu yüzden Peygamber'e ve eserlerine teberrük ve tevessülün ölçüsü, onun zatına olan nispetin etkisi değildir. Aksine onun, Allah katında yaratılmışların en yücesi ve kullarına Allah tarafından gönderilen bir rahmet olmasıdır. O halde ona tevessül, Allah'a yakınlaşmak ve Allah'ın yaratılanlara büyük bir rahmetidir.

Ashap, bu manayla Peygamber'in eserlerine tevessül ediyorlardı. Takva ehlini ve Ehlibeyt'i vesile kılarak şefaata talebi müstehaptır. Yağmur talebi vs. için Şevkani, Hanbeli, İbn Kudame, Sen'ani gibi fakihlerin tümü bunda icma etmişlerdir. Peygamber'in hayatıyla vefatı arasına fark koymak tuhaf bir yanılıdır.⁴¹

Çünkü üstat Hasan b. Ali Sekkaf şöyle yazıyor: "Dünyada veya ahirette olsun, vesile kılınarak Allah'a tevessül edilen şey canlı ya da ölü olsun, şirk şirkidir. Peygamber'e tevessülün caiz olması hakkındaki genelin yeterliliği, hem vefatından öncesini hem vefatından sonrasını ve hem de ahireti kapsar.

⁴¹ Dr. Ramazan el-Buti, Fıkh'u-Sunne, 10. baskı, s. 355.

“Peygamber'e ve onunla ilgili şeylere (eserlere) hayattayken veya vefatından sonra tevessül etmek caizdir. Çünkü Sahih-i Buhari'de Allah Resulünün Saçı babında ispatlandığı gibi onun eserlerine teberrük ve tevessül, -ister hayattayken ve ister vefatından sonra- mutlak surette yaşamıyla sınırlı değildir.”

9- Ölüye Tevessül, Yokluğa Hitap Etmektir

Muhammed b. Abdulvahhab şöyle diyor: “Yaşayan birine tevessül etmenin sakıncası yoktur. Fakat ölen birine tevessül, yokluğa hitap olduğundan boş ve kötü bir ameldir.”

Tenkrit ve İnceleme

1- Bu iddia, Kur’an’ın açık ayetiyle çelişki içerisindedir. Kur’an şöyle buyuruyor:

“Allah yolunda öldürülenleri ölü sanma. Onlar diridir ve Rableri katında rızıklanırlar.”⁴²

2- Peygamber’in sözüyle çelişki içerisindedir. Sahih-i Buhari, Sahih-i Müslim ve diğer sahahların rivayetine göre Peygamber, Bedir kuyusunun kenarında durarak Araf suresi 46. ayetle öldürülenleri muhatap almış ve onlarla sohbet etmiştir. Bazıları ölülerle konuştuğu için Peygamber’e itiraz ettiğinde ise Peygamber şöyle buyurmuştur:

“Siz onlardan daha iyi duymuyorsunuz.”⁴³

3- Şafii Gazali gibi İslâm âlimlerinin sözleriyle muhaliftir. İhya kitabında şöyle yazıyor: “Bazıları ölümü yokluk zannederler. Bu inanca sahip kimseler dinsiz, Allah’ı ve ahireti inkâr edenlerdir.”⁴⁴

Hafız Nevevi, el-Muhezzebin şerhi el-Mecmu’da şöyle yazıyor: “Enbiyanın, özellikle Peygamber efendimizin kabrinin kenarında, hacetlerinin verilmesi için onlardan Allah’a dua etmelerini istemek müstehaptır. Çünkü onlar, Rableri katında diridirler.”

Şeyh Halil Ahmed Seharenpuri, bu konu hakkında İslâm ülkelerinden 75 âlimin ve kendisinin fetvasını kitabında toplamıştır. Bize göre Peygamber, mutahhar kabrinde canlı ve mükellef olmadan, dünyevi hayata benzer bir hayata sahiptir. Allame Suyuti de kendi kitabı İnbau’l-Ezkiya bihi Hayatu’l-Enbiya’da açık bir şekilde buyurduğu gibi Şeyh Takiyyuddin Sebki şöyle söylemiştir: “(Bir hadiste geldiği üzere) Enbiya ve şehitlerin, kabirlerinde canlı olduklarının delili, Hz. Musa’nın (a.s) kendi kabrinde namaz kılmasıdır.”

Bunun hakkında Şeyh Şemsu’l-İslâm Muhammed Kasım Ab-ı Hayat adında müstakil bir kitapçık kaleme almıştır.⁴⁵

4- İbn Abdulvahhab’ın Şeyh Cafer Nefeci’ye cevaben söylediği “ölülerden yardım dilemek boş ve faydasız bir iştir” cümlesine karşın şöyle söylenmelidir: Bu surette şirk nasıl olabilir? Çünkü faydasız olmak ile şirk arasında hiçbir şekilde zorunlu bir irtibat yoktur.

⁴² Âl-i İmran, 169.

⁴³ Sahih-i Buhari, Beyrut Daru’t-Turas baskısı, c. 14, s. 111 ve Sahih-i Müslim, kitap 51, c. 76-77 ve Müsned-i Ahmed b. Hanbel, birincisi s. 26, ikincisi s. 31-131 ve Müsnedu’t-Teyalisi, hadis. 403.

⁴⁴ Nuri, el-Mecmu, c. 8, s. 274, ziyaret esnasında söylenilmesi müstehap olan şeyler babı.

⁴⁵ Şeyh Halil Ahmed Seharenpuri, Akaidü Ehli’s-Sünnet ve’l-Cemaat der Redd-i Vahhabiyyet ve Bidat, A - durrahman Serbazi Farsça tercimesi, 1370 baskısı, s. 72-88.

İbn Teymiyye, tevessülün haramlığı hakkında sahip olduğu taassuba rağmen şöyle diyordu: “Bu konu ihtilaflıdır ve tevessül eden birinin tekfir edilmesi haram ve günahdır. Hiç kimse, Peygamber’in vefatından sonra ona tevessül edenin kâfir olduğunu söylememiştir.

Eğer mahlûkun tevessülü şirk ise bu durumda canlıya tevessülle ölüye tevessül arasındaki fark nerden kaynaklanır.⁴⁶

5- Hatta İbn Abdulvahhab kendi sözüyle çelişki içerisinde. Çünkü naklettiğimiz gibi ona göre Peygamber kendi kabrinde canlıdır ve onun berzah yaşantısı, şehitlerin berzah yaşantısından daha yücedir ve selam verenlerin selamını işitir.

6- Feridun Ciddi kendi ansiklopedisinde şöyle yazıyor: “Allah, aramızda ilmin iki kapısını yüzümüze açmıştır. Ruh sahibi olan insanın bedene ihtiyaç duymadan yaşayabileceğini ve müstakil olarak faaliyette bulunabileceğinin ispatı için bu ikisinin delilleri tamamıyla ikna edici ve sorunsuzdur.”⁴⁷

On dokuzuncu asırda spiritüalizm ilmi (ruhlarla haberleşme) gelişmiştir. Dünyanın en büyük araştırmacıları tarafından yapılan bir dizi mütalaalar ve dakik deneylerden sonra, bu bilimin hakikatine ulaşılmıştır. Amerika ve Avrupa’da ruh çağırma olayı artık bilim dünyasına girmiştir.⁴⁸ Ruh çağırma seanslarında, ruhlar tarafından bilim adamları için müşahede ve keşfolan bilgi ve hakikatlerden şu netice alınabilir ki; insan, katiyen bedeninin dışında ölümle yok olmayan müstakil bir ruha sahiptir. Ölenlerin ruhlarının, yaşayanlarla olan irtibatı, ruhun istiklal ve bekasına ve Allah’ın izniyle birçok işi yapabileceklerine en güzel delildir.⁴⁹

Dünya kafesinden kurtulan iyi ve takvalı ruhların idrakları çoğalmıştır. Kendi yükseleşlerinde zaman ve mekân sınırını aşarak kolayca gökyüzünün derinliklerine ve denizlere yol bularak aynı azametle onları müşahede ederler.

⁴⁶ Üstat Seyyid Muhammed Hasan Musevi, Risale-i der Kitab ve Sünnet, der Kitab-ı Nidayi Vahdet, s. 258.

⁴⁷ Dairetu'l-Mearifi, 20. Yüzyıl, Ruh maddesi, c. 14, s. 365.

⁴⁸ Lion Denny, Alem-i Pes Ez Merg, s. 78-82.

⁴⁹ Gozaşte ve Eser-i Cihan, s. 96-101.

Sedd-i Zerai⁵⁰

Dr. Muhammed b. Sa'd Suveyir, Şeyh Abdulaziz b. Bin Baz gibi bazı Vahhabi âlimleri şöyle söylüyor: "Dinin özünü ve cevherini bilen din âlimleri için teberrük ve tevessül caizdir. Fakat avam halk için haramdır. Çünkü onlar, şirke duçar oluyor ve yavaş yavaş Peygamber, evliya ve eserlerinin, hacetlerinin verilmesinde ve zararların defedilmesinde zati açıdan etkili olduğuna inanıyorlar. Bu yüzden sedd-i zerai babından onları tevessül ve teberrükten uzak tutmak gerekir."

Tenkrit ve İnceleme

Dünya İslâmi Mezhepler Yakınlaştırma Kurulu Genel Sekreteri Ayetullah Vaizzade Horasani'nin cevabı şudur: "Herhangi bir amelin kati delille caiz veya müstehap olduğu ispatlandığı zaman, cahilleri şirke duçar olma korkusuyla mutlak surette ondan menetmek caiz değildir. Eğer caiz olmuş olsaydı Peygamber, (s.a.a) kendisi sedd-i zerai babından halkı, teberrükten, kabirleri ziyaretten veya Haceru'l-Esvede el sürmekten men etmeliydi. Sedd-i zerai'nin ölçüsü, din âlimlerinin gözlemleridir.⁵¹

Tevessül Yüzünden Şia'nın Tekfir Edilmesi

İbn Teymiyye, tevessülün haramlığı hakkında sahip olduğu taassuba rağmen şöyle diyor: "Bu konu ihtilafıdır ve tevessül eden birinin tekfir edilmesi haram ve günahtır. Hiç kimse, Peygamber'in vefatından sonra ona tevessül edenin kâfir olduğunu söylememiştir. Çünkü delilleri açık olmayan müphem bir konudur. Küfür, bilerek dinin zaruretlerinden birisi inkâr edildiğinde gerçekleşir. Tevessül edeni tekfir eden, en şiddetli bir şekilde cezalandırılmalıdır."⁵²

Maalesef cahilce taassuplar ve istikbarın müdahalesi sebebiyle, daha çok Ehlisünnet ve Vahhabiler arasında olan ihtilaf, bilinçli olarak Şia-Sünni ihtilafına çekilmiş ve belli odaklarca Şia, hacetlerini Allah'tan gayrısından isteyen müşrikler olarak tanımlanıp kâfirlikle itham edilmelerine sebep olmuştur. Hâlbuki Ayetullah Vaizzade Horasani'nin söylediği gibi tevessül ve teberrükü caiz bilmeyenler, İslâm dünyası âlimlerinin umumu karşısında azınlıktadırlar. Onlar, yedi asır boyunca muhaliflerini ikna edememişlerdir.⁵³

Bu yüzden İbn Teymiyye'nin açık itirafıyla, konu ihtilafıdır ve küfür hükmü, dinin zaruretlerinden birisini inkâr edenler hakkında doğrudur.

⁵⁰ Sedd-i zerai; zerai, zeriinin çoğulu ve bir şeye ulaştırın vesile anlamına gelir. Örneğin, hac, farz olan bir maksat, sefer ise ona ulaştırın vesiledir. Faiz haram bir maksat ve süreli alışveriş ise onun için bir vesiledir. Usul âlimleri şöyle diyorlar: İnsanı harama çeken ve ona ortam hazırlayan vesile engellenmelidir. Tevessül konusunda da bazı Vahhabi âlimleri şöyle diyorlar; teberrük ve tevessül, avamı şirke sokabileceği için önüne set çekilmelidir ve buna sedd-i zerie diyorlar.

⁵¹ Risaletuna Beyne's-Şeyheyn, Risaletu'l-Ustaz Vaizzade ile'l-Ustaz Bin Baz, s. 17.

⁵² Mecmue-i Fetavayı İbni Teymiyye, c. 1, s. 106, el-Mevsuatu'l-Fıkhiyyeti'l-Kuveytiyye'den naklen, c. 14, s. 163-164.

⁵³ Risaletuna Beyne's-Şeyheyn, Risaletu'l-Ustaz Vaizzade ile'l-Ustaz Bin Baz, s. 17-18.

En Halis Tevhit Şia'nın Dualarındadır

Şialar, Peygamber ve Ehlibeyt'in önderliğinde ibadette en halis tevhide sahiptirler. Öyle ki halıya secde etmezler. Çünkü İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:

“Dünya ehli yiyecek ve giyeceklerin kuludur ve namaz kılanın alnını, dünya perestlerin mabuduna koymasına sahih değildir.”⁵⁴

Aynı şekilde, Şialar her zaman Peygamber ve Ehlibeyt'ten gelen dualardan istifade ederler. Bu dualarda bütün istekler Allah'tandır. Ehlibeyt İmamları, halkı bütün teveccühlerini zahire yöneltilip içeriği unutmaktan menetmişlerdir. Merhum Ayetullah el-Uzma Burucerci, üzerinde kubbe resmi olan mühürlere secdeden menetmişlerdi ve Ayetullah el-Uzma Burucerci ve İmam Humeyni, avamdan bazılarının İmam Rıza'nın (a.s) türbesinde yaptıkları gibi eşik öpme hakkında, açıkça kendi risalelerinde şöyle yazmışlardır: “

Allah'tan başkasına secde etmek haramdır. Avam halktan, İmamların kabri karşısında alnını yere koyanlar, bunu Allah'a şükür için yapıyorlarsa sakıncası yoktur aksi halde haramdır.”⁵⁵

Ehlibeyt Dualarına Bakış

Ehlisünnetin büyük âlimi Seyyid Mahmud Alusi'nin de kendi tefsirinde itiraf ettiği gibi, Ehlibeyt'ten (a.s) gelen duaların hiçbirisinde Peygamber'in zatına tevessül zikredilmemiştir.⁵⁶

Biz, İmamiyye'nin dua kitaplarından olan Mefatihü'l-Cinan'a baktığımızda İmamların dualarının hepsinde Allah'tan istediklerini görürüz. Bütün hitaplar “Allah'ım” “Ya Allah” “Ya Rab” ve Hak Teâla'nın, “ya rahman” “ya rahim” “ya zu'l-Celali ve'l-İkram” gibi sıfatlarıdır. Peygamber ve İmamlara tevessül duası hakkında merhum üstat Seyyid Muhammed Hasan Musevi şöyle yazıyor: “Salih müminlere tevessülden maksat, zorluk ve sıkıntıdan kurtulmaları için onların Allah katında dua etmeleridir. Çünkü o yüce insanların duası kabul olur.”⁵⁷

Mefatihü'l-Cinan'da bulunan tevessül duası, Ehlisünnet hadisçilerinin hepsinin ittifak ettiği, Peygamber'in görmeyen bir şahsa öğretip gözlerinin şifa bulmasına sebep olan sahîh bir rivayettir.⁵⁸

⁵⁴ Şeyh Hürr Amuli, Vesailü's-Şia, c. 3, s. 591.

⁵⁵ İmam Humeyni, Tehrirü'l-Vesile, c. 1, s. 150 ve Risale-i Nuvin, c. 1, s. 148 ve Ayetullah Burucerci, Tevzihu'l-Mesail, s. 172.

⁵⁶ Alusi, Ruhü'l-Meani, c. 6, s. 128.

⁵⁷ Seyyid Muhammed Hasan Musevi, Risale-i der Kitab ve Sunnet, Mecmue Makalat-ı Kitab-ı Nidayi Va - det, Tahran, s. 259.

⁵⁸ Sünen-i Tirmizi, c. 5, s. 569, Mısır baskısı, Halebi matbaası, el-Mevsuetü'l-Fikhiyyeti'l-Kuveyyiyye'den nakille, c. 14, s. 154.

Genel Sonuçlar

1- Tevessül hakkında olan ihtilaf, Şia-Sünni arasındaki ihtilaf değildir aksine Selefi-lerle diğer İslâmi mezhepler arasındaki ihtilaftır.

2- Selefi Vahhabiler en çok Gulat, hulula inanan sufi fırkalar veya Ehlisünnetten, örneğin, Bağdat'ta Ebu Hanife, Mısır'da Şafii, Rufai, Desuki ve diğer evliyalarnın, Fas'ta İdris'in ve Türkiye'de Ebu Eyyub el-Ensari'nin kabrine giderek hacetlerini direk onlardan talep eder gibi tevessül edenlere muhaliftirler.

3- Gerçekte Şialar her zaman Ehlibeyt'in dualarından istifade ettikleri için ibadetlerini en halis tevhitle yapmaktadırlar. Fakat dünya Müslümanları maalesef Şialardan uzak kaldıkları için büyük şirke bulaşmış zannedilmekte ve bundan dolayı bilmeden tekfir edilmektedirler. Hâlbuki tevessül konusu, ihtilaflı bir konudur.

4- Ehlibeyt'in bütün dualarında, Tevessül Duası da dâhil olmak üzere hitap Allah'adır. Tevessül Duası, herkes tarafından kabul edilen Ehlisünnet'in sahih rivayetiyle Peygamber'in görmeyen bir şahsa öğrettiği ve bu duayla şifa bulduğu duanın aynıdır.

5- Rahmet Peygamber'i ve bedeninin bir parçası olan pak Ehlibeyt'ine duası, Şia'ya has değildir. Aksine İbn Teymiyye ve Abdulvahhab'a kadar diğer mezhepler arasında da meşhurdur. Bunun delili On Dört Masum için Sadi, Hacevi Kirmani, Senai ve Halid Nakşibendi gibi büyük Ehlisünnet şairlerinin yazdıkları tevessül şiirleridir.

6- Selefilerin genelde temessük ettikleri ayetler, müşriklerle ve Allah yerine putlara ibadet eden ve hacetlerini onlardan isteyen putperestler hakkındadır. Rahmet Peygamber'ine tevessül edenleri putlara tevessül edenlerle mukayese etmek yanlış bir mukayesedir. Çünkü tevessül edenler, putperestlerin aksine hacetlerini Allah'tan ister ve rahmet Peygamber'ini vesile karar kılarlar. Öteki taraftan, putlar, Allah'la irtibatı olmayan cansız varlıklardan başka bir şey değildir. Fakat Peygamber, Allah'ın elçisidir, delilidir ve âlemlere rahmet olarak gönderilendir. Aynı zamanda hem bu dünyada hem de ahirette gerçek taraftarları için dua ve şefaate edebilir. Peygamber'in berzah yaşantısının Vahhabiler tarafından istisna edilmesi, delilsiz ve diğer Ehlisünnet âlimlerinin görüşleriyle muhaliftir.

7- Kur'an'a, Peygamber'e ve Ehlibeyt'e itaat etmeden onları kendilerine şefaateçi kılmak isteyenler, Allame Tabataba'i gibi Şia âlimlerine göre ders okumadan bilgelerin bilgisi olmak isteyen veya zahmetsiz ve torpille hedefe ulaşmak isteyen kimseye benzer.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِلنَّبِيِّ
فَعَدُوًّا لِلَّهِ وَالَّذِينَ
آمَنُوا مَعَهُ عَدَاوَةً
لِلْكَافِرِينَ

